

ČR a sankce EU-RF

Vilém Semerák, Ph.D.

vilem.semerak@cerge-ei.cz

23. října 2014

Obsah prezentace

- Odhady dopadů sankcí na ČR
 - Zahrnuté efekty
 - Odhady dopadů sankcí se vztahem k obchodu
 - Porovnání s jinými odhady
- Sankce: pro a proti
- Máme hledat náhradní trhy?

Typy efektů v odhadech

- Přímý efekt: přímý pokles českého exportu do RF
- Nepřímé efekty
 - Nižší nákupy vstupů ze strany českých exportérů
 - Nižší nákupy vstupů ze strany zahraničních exportérů
- Indukované efekty
 - Pokles finální poptávky v RF související se sankcemi
 - Pokles finální poptávky v ČR související se sankcemi
 - Pokles finální poptávky v třetích zemích
- Širší nepřímé efekty
 - Negativní efekty snížení důvěry ve schopnost EU efektivně reagovat

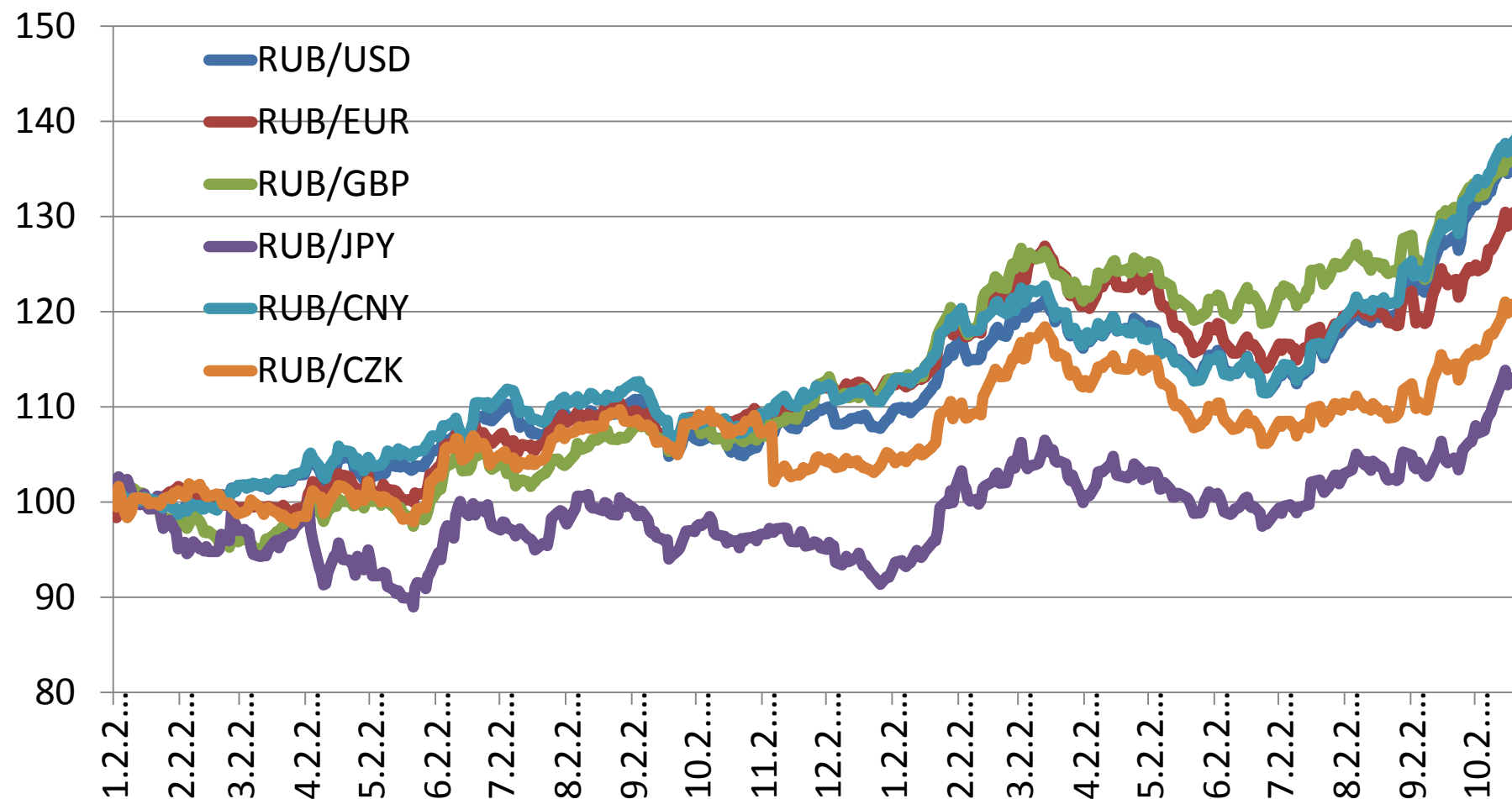
Sankce a obcházení sankcí

- Vyhodnocení dopadů ztěžuje i možnost obcházení sankcí
- Zejména u dovozů trvanlivějšího zboží do RF je vysoká pravděpodobnost, že k podobným pokusům dochází
 - Nedochozí by k nim pouze tehdy, pokud by se odběratelé postavili za „ruskou věc“ připojili se k sankcím i vlastním bojkotem
 - Možné cesty: přes země SNS, případně na další trhy
- Dopady na efekty sankcí na české dodavatele
 - Nedojde k úplnému propadu odbytu, v závislosti na elasticitě poptávky a nabídky dojde ke kombinaci určitého snížení odbytu a tlaku na snížení ceny

Dopady na Rusko: nahradí EU někdo jiný?

- Nahradí Čína EU jako hlavně odběratel ruského plynu?
 - Časem určitě ano, nikoliv však okamžitě
 - Převážná kapacita – čas na vybudování nových kanálů?
 - Ekonomické faktory – RF uzavírala dlouhodobou dohodu o dodávkách plynu Číně pod tlakem (a zřejmě při cenách relativně nevýhodných pro RF)
- Dodávky zboží do RF?
 - Problém pohotově dostupné kapacity (a času na její rozšíření)
 - Příklad některých zemědělských komodit (jablka)
 - V případě některých specializovaných komponent i překážky týkající se know-how či patentů
 - Zboží pro RF by se sice v budoucnu mohlo vyrábět mimo EU, ale evropské firmy z něj mohou mít alespoň částečný profit

Vývoj kurzů rublu v roce 2013

Odlišení dopadů sankcí od dalších efektů

- Při zpětném vyhodnocení bude nutno odlišit dopady sankcí od dopadů jiných vlivů
 - Podíl RF na českých exportech meziročně klesl již v roce 2013
 - Současný pokles cen ropy by s velkou pravděpodobností vedl k poklesu hodnoty rublu a výraznému zpomalení ruské ekonomiky i bez sankcí
- Jinými slovy: je velká pravděpodobnost, že by český vývoz do RF stagnoval (možná i klesal) i bez sankcí

Odhady dopadů sankcí

Metodika odhadů: možnosti

- Dotazníkové šetření mezi firmami
 - Operativní, ale obvykle vede k nadhodnocení „škod“
- Input-output analýza
 - Jednoduchá možnost udělat odhad „od stolu“
 - Problémy s odhadem indukovaných efektů
 - Problémy s dostatečnou podrobností výsledků
- CGE/AGE modely
 - Řeší některé z problémů IO analýzy, ale jsou náročné na čas a vstupní data

Dopady na příjmy z cestovního ruchu?

- Sankce se turistiky dotýkají jen nepřímo
 - Problémy s platebními kartami
 - Omezení možnosti cestovat pro velmi úzký okruh lidí
- Zprostředkovaně však mohou mít vliv značný
 - Nižší příjmy ruské populace, propad hodnoty rublu, nižší ochota cestovat do „nepřátelských“ zemí
- O kolik se jedná?
 - Podle oficiálních dat byl příjem ČR z cestovního ruchu s RF v roce 2013 celkem 8,7 mld. Kč
- Problém: část služeb souvisejících s turismem z RF je spíše ve sféře neoficiální ekonomiky
 - Krize i jako příležitost k „normalizaci“ odvětví?

Dopady na ruské investice a české investice v RF

- Podobný problém jako v případě cestovního ruchu
 - Problém s nedokonalým zachycením transakcí ve statistikách
- Podle některých údajů má RF největší podíl na počtu zahraničních firem působících v ČR
 - Většina z nich má ale zřejmě jiné účely (vlastnictví nemovitostí, legalizace pobytu či jiných aktivit)
- Oficiálně však má RF mizivě malý podíl na přímých investicích v ČR
 - ČNB:
 - RF mělo ke konci roku 2012 0,3% podíl na celkovém stavu PZI v ČR
 - Na přílivu investic v roce 2013 pak mělo 1,7% podíl.
 - Naopak investice v RF měly v roce 2012 celkem 1,4% na celkových českých přímých investicích v zahraničí

Role Ruska a Ukrajiny v přímých investicích

Celkové stavy přímých investic v roce 2012

PZI v ČR	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál	Celkem v mil. Kč	Celkem v %
Celkem	1304238	1038388	258251.1	2600877	100.0
EU-27	1113981	923920.4	237431.7	2275333	87.5
Rusko	8709.501	283.7448	-1168.48	7824.765	0.3

Tuzemské v zahraničí	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál	Celkem v mil. Kč	Celkem v %
Celkem	164,478.9	152,278.0	14,189.2	330,946.1	100.0
EU-27	138,332.4	152,103.5	14,405.7	304,841.5	92.1
Rusko	2,154.2	1,860.5	641.4	4,656.2	1.4
Ukrajina	395.4	470.3	232.6	1,098.4	0.3

Zdroj dat: ČNB

Role Ruska z pohledu běžného účtu

<i>Mil. CZK</i>	Rusko		
	Příjmy	Výdaje	Saldo
BĚŽNÝ ÚČET	120,855.2	166,725.7	-45,870.5
ZBOŽÍ	99,594.5	147,710.0	-48,115.4
SLUŽBY	16,171.0	15,244.1	926.9
Doprava	7,691.5	7,189.0	502.6
Cestovní ruch	8,699.0	221.7	8,477.3
Ostatní služby	-219.6	7,833.4	-8,053.0
VÝNOSY	4,436.9	2,717.2	1,719.8
BĚŽNÉ PŘEVODY	652.8	1,054.5	-401.7

Zdroj dat: ČNB

Dopady na ČR: shrnutí a srovnání

- Odhadované ztráty tržeb (nikoliv zisku) firem v ČR:
 - Většina scénářů se pohybuje v řádu desetin procent HDP
 - Havlik: 0.16-0.2%
 - Maximum do 1.5% HDP
 - Ztráta celého přímého exportu do RF
 - Ztráta 50% celého exportu EU do RF
 - Realita může být nižší (kvůli obcházení sankcí)
- Pro srovnání:
 - Nedočerpané prostředky ze strukturálních fondů EU 2013 – zřejmě přes 10 mld. Kč

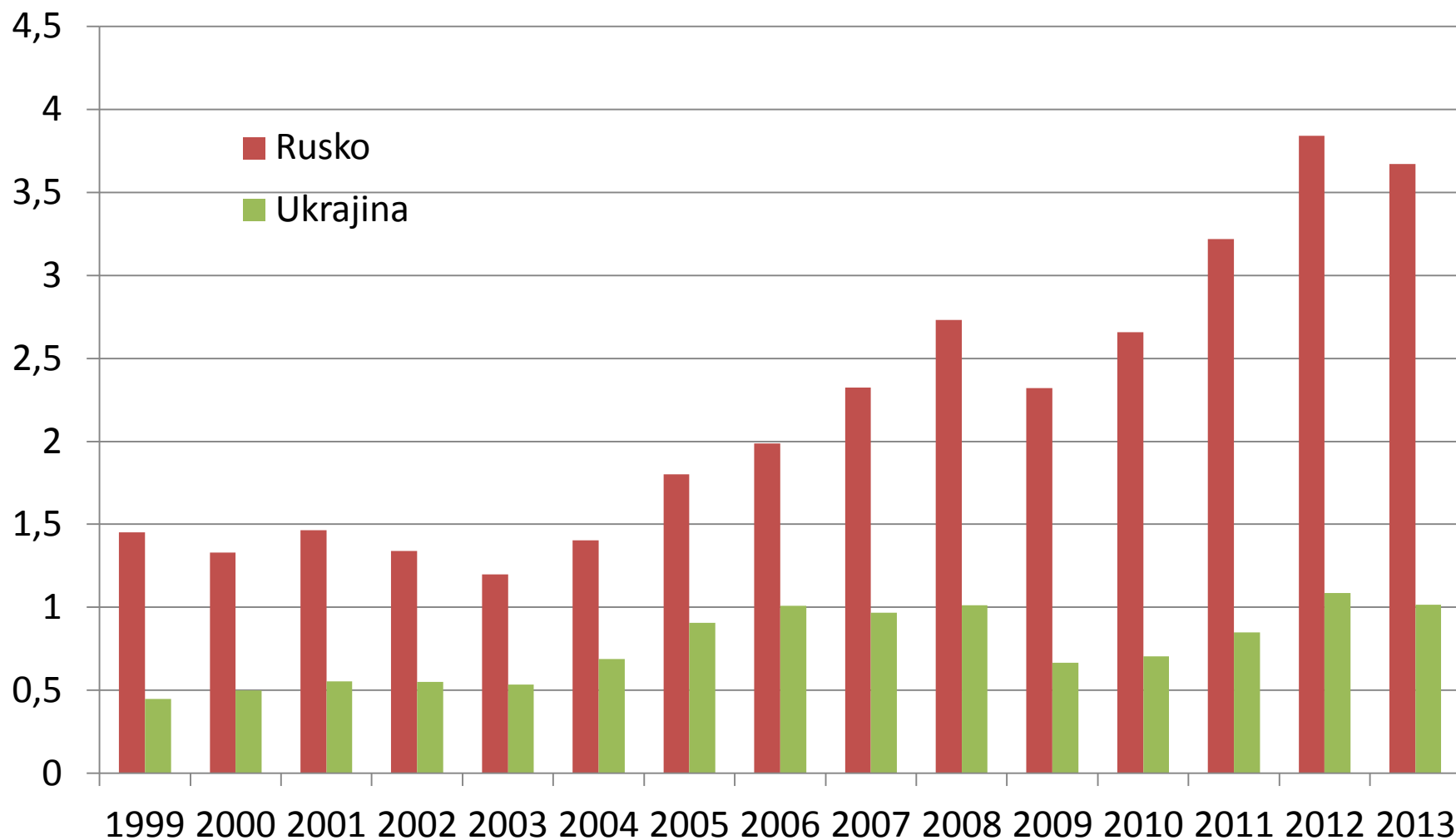
Výsledky odhadů: Havlik et al.

	Exports of goods		Share in total	Scenario: Exp -10%		Exports of services		Scenario: Exp -10% Services	Total loss (Exp -10%)		Total loss (Exp -10%)		Food exports	
	EUR mn	domestic value added	exports gross (%)	Gross exports GDP loss, %	Value added GDP loss, %	EUR mn	Shares of RU in total (%)	exports GDP loss, %	gross goods + services GDP loss, %	EUR mn	VA goods + services GDP loss, %	EUR mn	banned by Russia EUR mn	% of GDP
	gross			(1)	(2)	2012		(3)	(1) + (3)		(2) + (3)			
EU28	119763	81531	2.62	-0.09	-0.06	29309	1.99	-0.02	-0.11	-14907	-0.08	-11084	5098	-0.04
AUSTRIA	4313	1785	3.28	-0.14	-0.06	1087	2.31	-0.03	-0.17	-540	-0.09	-287	104	-0.03
BELGIUM	5117	1607	1.45	-0.13	-0.04	797	1.01	-0.02	-0.15	-591	-0.06	-240	281	-0.07
BULGARIA	569	755	2.56	-0.14	-0.19	590	10.28	-0.15	-0.29	-116	-0.34	-134	8	-0.02
CYPRUS	24	134	1.62	-0.01	-0.08	1543	25.02	-0.93	-0.95	-157	-1.02	-168	12	-0.07
CZECH REPUBLIC	4475	2347	3.68	-0.30	-0.16	643	3.74	-0.04	-0.34	-512	-0.20	-299	12	-0.01
GERMANY	36095	24638	3.30	-0.13	-0.09	4710	2.24	-0.02	-0.15	-4080	-0.11	-2935	594	-0.02
DENMARK	1562	1171	1.87	-0.06	-0.05	876	1.70	-0.04	-0.10	-244	-0.08	-205	341	-0.14
ESTONIA	1404	594	11.44	-0.76	-0.32	482	11.33	-0.26	-1.02	-189	-0.58	-108	60	-0.33
SPAIN	2818	2660	1.18	-0.03	-0.03	1805	1.68	-0.02	-0.05	-462	-0.04	-446	326	-0.03
FINLAND	5354	2495	9.58	-0.28	-0.13	2070	9.43	-0.11	-0.38	-742	-0.24	-457	274	-0.14
FRANCE	7721	6180	1.77	-0.04	-0.03	2095	1.24	-0.01	-0.05	-982	-0.04	-827	233	-0.01
UNITED KINGDOM	4667	5509	1.14	-0.02	-0.03	2380	1.04	-0.01	-0.04	-705	-0.04	-789	21	0.00
GREECE	406	309	1.48	-0.02	-0.02	1147	4.17	-0.06	-0.09	-155	-0.08	-146	114	-0.06
CROATIA	282	.	3.16	-0.07	.	260	2.80	-0.06	-0.13	-54	.	.	7	-0.02
HUNGARY	2537	1196	3.12	-0.26	-0.12	196	1.24	-0.02	-0.28	-273	-0.14	-139	78	-0.08
IRELAND	633	541	0.74	-0.04	-0.03	-332	-0.37	0.02	-0.02	-30	-0.01	-21	70	-0.04
ITALY	10797	11232	2.77	-0.07	-0.07	1721	2.10	-0.01	-0.08	-1252	-0.08	-1295	163	-0.01
LITHUANIA	4870	1427	19.83	-1.41	-0.41	1132	24.67	-0.33	-1.73	-600	-0.74	-256	922	-2.66
LUXEMBOURG	156	55	1.13	-0.03	-0.01	233	0.41	-0.05	-0.09	-39	-0.06	-29	5	-0.01
LATVIA	1749	512	16.04	-0.75	-0.22	301	8.47	-0.13	-0.88	-205	-0.35	-81	67	-0.29
MALTA	36	23	1.35	-0.05	-0.03	67	1.76	-0.09	-0.14	-10	-0.13	-9	0	0.00
NETHERLANDS	7940	2712	1.59	-0.13	-0.05	1215	1.17	-0.02	-0.15	-916	-0.07	-393	523	-0.09
POLAND	8110	6976	5.33	-0.21	-0.18	1109	3.76	-0.03	-0.24	-922	-0.21	-808	840	-0.22
PORTUGAL	264	447	0.56	-0.02	-0.03	142	0.74	-0.01	-0.02	-41	-0.04	-59	13	-0.01
ROMANIA	1382	1095	2.79	-0.10	-0.08	88	1.05	-0.01	-0.10	-147	-0.08	-118	1	0.00
SWEDEN	2728	2773	2.16	-0.06	-0.07	482	0.87	-0.01	-0.08	-321	-0.08	-325	13	0.00
SLOVENIA	1190	526	4.63	-0.34	-0.15	104	2.01	-0.03	-0.37	-129	-0.18	-63	10	-0.03
SLOVAKIA	2564	1832	3.95	-0.36	-0.25	519	9.32	-0.07	-0.43	-308	-0.33	-235	6	-0.01

Proč jsou odhady dopadů relativně nízké?

- Nízký podíl Ruska na celkových českých exportech i exportech našich hlavních obchodních partnerů
 - 3,7% celkových exportů zboží v roce 2013, totéž platí i pro ostatní země EU (tj. naše obchodní partnery) s výjimkou Pobaltí a Finska
 - Ještě nižší číslo dostaneme, když analyzujeme čistou přidanou hodnotu vyváženou do RF (cca 1,5-2%).
 - RF ostatně vytváří jen cca 3,4% celosvětového HDP
- Zatím zavedené sankce se z hlediska postižených sektorů ČR týkají méně přímo než např. Polska

Role Ukrajiny a Ruska v českých exportech

Zdroj dat: ČSÚ

Struktura dovozu z Ruské federace, 2013

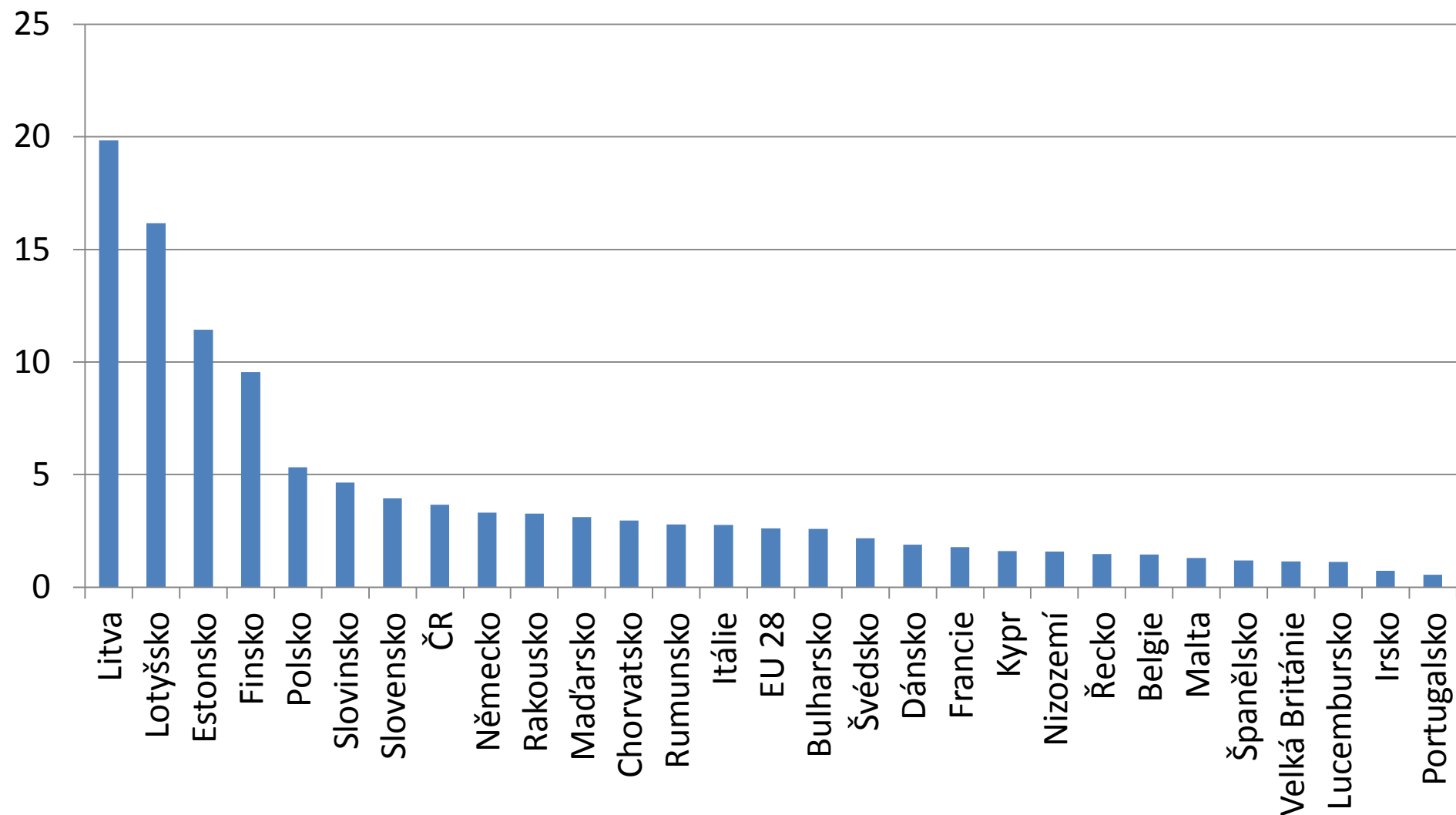
#	Kód zboží SITC	Název zboží	Stat. hodnota CZK(mil.)	Kumulativní podíl na vývozu
1	333	Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	66974.0	43.0
2	343	Plyn zemní, případně zkapalněný	61836.7	82.8
3	718	Zařízení ostatní k výrobě elektrického proudu a díly	3696.7	85.2
4	522	Prvky, kysličníky anorganické chemické, soli halové	2810.6	87.0
5	672	Ocel, železo v ingotech aj. odlitcích, polotovary	2346.1	88.5
6	232	Kaučuk syntetický, regenerovaný, odpad, úlomky	2345.3	90.0
7	281	Ruda železná a koncentráty	2179.1	91.4
8	684	Hliník	1505.2	92.3
9	625	Pneumatiky pryžové a duše	1393.5	93.2
10	512	Alkoholy, fenoly, fenolalkoholy a jejich deriváty	1108.4	94.0
11	682	Měď	977.8	94.6
12	671	Železo surové, houbovité, zrcadlovin, feroslitiny ap.	779.0	95.1
13	524	Chemikálie anorganické ost., sloučeniny kovů drahých	519.7	95.4
14	562	Hnojiva umělá (ne hnojiva strojená surová)	485.1	95.7
15	683	Nikl	416.4	96.0

Zdroj dat: ČSÚ, STAZO

Struktura vývozu do Ruské federace, 2013

#	Kód zboží SITC	Název zboží	Stat. hodnota CZK(mil.)	Kumulativní podíl na vývozu
1	781	Automobily osobní aj. vozidla pro dopravu osob	19751.6	17.0
2	752	Zařízení k automat. zpracování dat, jednotky periferní	9620.3	25.3
3	784	Díly a příslušenství vozidel motorových	9344.1	33.3
4	741	Zařízení k ohřevu a chlazení a jejich díly jn.	4597.0	37.3
5	778	Přístroje elektrické jn. (baterie, žárovky ap.)	3881.3	40.6
6	728	Stroje, zařiz. ost. pro určitá odvětví průmyslu, díly	3251.7	43.4
7	894	Kočárky dětské, hračky, hry a potřeby sportovní	3048.3	46.0
8	542	Léčiva (vč. léčiv veterinárních)	2921.2	48.5
9	764	Zařízení telekom., přísluš.přístrojů pro zázp.,reprod.zvuku,obrazu	2587.4	50.8
10	731	Stroje kovoobráběcí třískové	2341.2	52.8
11	743	Čerpadla (ne na kapaliny), kompresory, ventilátory ap.	2326.0	54.8
12	747	Kohouty, ventily aj. armatury pro potrubí, kotle ap.	2279.0	56.7
13	713	Motory pístové s vnitřním spalováním a díly jn.	2063.3	58.5
14	772	Přístr. elek. ke spínání ap. obvodů elek., odpory aj.	1976.5	60.2
15	581	Trubky, potrubí a hadice z hmot plastických	1918.1	61.9

Role Ruska v exportech zemí EU, 2013

Zdroj: COMEXT

Sankce a výjimky z nich: pro a proti

Máme podporovat sankce?

- Otázka pro politiky a odborníky na mezinárodní vztahy
 - Bezprostřední náklady sankcí nejsou velké, důležité je, zda jsou účelné v porovnání s alternativami
- V čem je problém:
 - Pokud Západ nedokáže, že není schopen jednotné reakce, je velké riziko, že nás čekají podstatně vyšší dlouhodobé náklady
 - Zvýšení výdajů na obranu byt' jen o 0.5% HDP ročně nás bude ročně stát cca 20 mld. Kč
 - Stejně tak však není jisté, zda na takovou demonstraci není pozdě po všech předchozích projevech nejednotnosti a nerozhodnosti

Sankce a vězňovo dilema

- Individuálně pro nás může být výhodné vyjednat výjimky a opět hrát roli černého pasažéra (free rider)
- Pokud to však udělá příliš velký počet členů EU, nezbyde prostor pro to, aby sankce měly ekonomický efekt → budou zbytečné a zaručeně neúčinné

Možné scénáře od nejlepších po nejhorších..

1. Západ prosadí zásahy, které odradí Rusko od dalších pokusů o destabilizaci
 - Krátkodobé ekonomické náklady (sankce, výpadky zásobování energiemi), ale dlouhodobě nejlevnější varianta
2. Západ zůstane u současných omezených opatření, situace na východě Evropy zůstane nestabilní
 - Nízké současné ztráty, ale poměrně vysoké dlouhodobé náklady (výdaje na obranu, urychlené budování náhradních energetických zdrojů,...)
3. Západ se pokusí o výraznější zásah, ale neúspěšně.
 - Krátkodobé i dlouhodobé ekonomické ztráty

Ukrajina, EU, Rusko: porovnání významu

Indikátor (2012)	Ukrajina	EU	Rusko
Obyvatelstvo	45.6 mil.	509 mil	143.5 mil.
HDP (běžné USD)	176.3 mld.	16 687.3 mld.	2014.8 mld.
HDP/obyv. (běžné USD)	3 867	32 782	14 037
HDP/obyv. (PPP USD)	7 298	33 609	23 501
Stav ozbrojených sil v roce 2011	214 850	2 170 330	1 364 000
Podíl EU v celkových exportech (%)	24.9%	xxx	45.1%
Podíl EU v celkových importech (%)	30.9%	xxx	33.9%
Podíl Ruska v celkových exportech (extra-EU) (%)	25.7%	7.3%	xxx

Má stát pomáhat hledat náhradní trhy?

- Stát by neměl doporučovat konkrétní země a trhy, maximálně může upozornit na příležitosti
 - Časová dimenze: v případě sankcí se může jednat o krátkodobý/střednědobý problém, zatímco vybudování pozice na novém trhu je často středně/dlouhodobá záležitost
- Obecně je snazší rozšířit podíl na existujících odbytištích než pronikat na zcela nové trhy
- Co by ale stát dělat mohl a měl:
 - Dále zlepšit informovanost českých firem
 - Inf. systém pro hledání nových trhů:
 - Činit kroky, které budou zvyšovat konkurenceschopnost českých firem obecně
 - Snižování byrokratické zátěže, zlepšování infrastruktury
 - Dlouhodobě: zkvalitnění vzdělávacího systému, investice do R&D

Ukázka systému EEIP (projekt TAČR)

- EEIP – mapa exportéra:
<http://www.eeip.cz/mapa-exportera/>

Děkuji za pozornost!

Vilém Semerák

vilem.semerak@cerge-ei.cz

Zdroje a použitá literatura

- Statistická data:
 - ČNB – běžný účet v regionálním pojetí
 - ČNB – platební bilance ČR
 - ČSÚ – databáze STAZO
 - Eurostat – databáze COMEXT
 - World Input-Output database
- Havlik: Economic Consequences of the Ukraine Conflict